مدیریت شهری
شماره ۵۴ بهار ۹۸
No.54 Spring 2019
۲۶۱-۲۸۲
زمان دریافت مقاله: ۱۳۹۸/۲/۸ زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۸/۰۳/۲۲

تحلیل شاخص های تاثیر گذار بر پیاده سازی مدیریت یکپارچه شهری (مطالعه موردی: کلانشهر تهران)

حسین رجب صلاحی- پژوهشگر دوره ی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

مسعود تقوایی* - استاد تمام دانشکده ی جغرافیای دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

اصغر ضرابی- استاد تمام دانشکده ی جغرافیای دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

چکیده

کلانشـهر تهـران بزرگتریـن کلانشـهر ایـران و به عنـوان یکی از پرجمعیـت تریـن شـهرهای دنیاسـت. امـا از نظـر مدیریتی بـا چالـش هـای زیـادی روبروسـت و ضعـف مدیریتـی و نظام برنامـه ریـزی آن معضلاتـی را برای شـهر به وجود آوره اسـت. هـدف پژوهـش حاضـر اولویـت بنـدی شـاخص های موثـر بر پیاده سـازی مدیریـت یکپارچـه شـهری در کلانشـهر تهـران اسـت، ایـن یکپارچه سـازی بـرای هماهنگـی بیشـتر و بهتر و مدیریـت کارآمـد شـهر اسـت. نوع پژوهـش حاضـر کاربردی- توسـعه ای و از نظـر روش توصیفـی- تحلیلـی و علـی اسـت. اطلاعـات مـورد نیـاز از منابـع متعـدد کتابخانـه ای، اسـنادی و نیـز برداشـت هـای میدانـی بـه دسـت آمـده اسـت. جامعه آمـاری پژوهـش حاضـر شـامل کارشناسـان و متخصصـان و متولیـان مدیریت شـهری می باشـد، و برای تحلیـل از نرم افزار SPSS و آزمون کای اسـکوئر و تکنیک AHP اسـتفاده شـده اسـت. نتایـج حاصـل از پژوهـش نشـان می دهد که کلانشـهر تهـران فاقـد برنامه راهبـردی و اسـتراتژیک اسـت و در نهایت شـاخص های تاثیـر گـذار بـر مدیریـت شـهری اولویـت بندی شـده انـد، معیار یکپارچگی عمـودی با ضریـب ۰,۴۵۶ اولویت اول و معیـار قوانیـن و منابع مالی پایدار بـا ۰,۲۹۹ اولویت آخر را بـه خـود اختصـاص داده اند.

واژگان کلیدی: کلانشـهر تهـران، مدیریت شـهری، مدیریت یکپارچه، تحلیل سلسـله مراتبی

Analysis of the impact indicators on implementation of integrated urban management (Case Study: Tehran Metropolis)

Abstract

Tehran metropolis is the largest metropolis in Iran and one of the most populous cities in the world. But management is facing a lot of challenges and the management weakness and planning system have created challenges for the city. The purpose of the present research is to prioritize the effective indicators on the implementation of integrated urban management in Tehran metropolis, this integration is for better and more coordination and efficient management of the city. The type research is practical-developmental and the methodology is descriptive-analytical and causal. The required information comes from numerous resources such as the library, documents, and field observations. The statistical population of the study consists of experts, specialists, and authorities of urban management and for analysis, SPSS software, Chi-Square test, and AHP technique were used. The results of the research show that Tehran metropolitan area lacks a strategic plan and ultimately the indicators affecting urban management are prioritized, the criterion of vertical integrity with the coefficient of 0.456 and the criterion of laws and stable financial resources with 0.299 have the first and last priorities, respectively.

Keyword: Tehran metropolis, urban management, integrated management, hierarchical analysis

* نویسنده مسئول مکاتبات، شماره تماس:۰۹۱۳۳۲۷۳۶۴۳ ، رایانامه: m.taghvaei@geo.ui.ac.ir

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

مقدمه

شهرنشینی مسئله ای است که امروزه مسئولان و برنامه ریزان شهری با آن مواجه هستند (Stephens And Stterthwaire,۱:۲۰۰۸) ، ومشکلاتی از جمله مشکلات زیست محیطی، اقتصادی، ومشکلات کالبدی و فضایی و اجتماعی به وجود آورده که پایداری شهری را مورد تهدید قرار می دهد(توکلی نیا و همکاران،۱۳۹۴: ۱۰۱). با توجه به گزارش صندوق جمعیت سازمان ملل متحد؛ سال ۲۰۰۷ به خاطر مهم بودن این مسئله به شهرنشینی اختصاص یافته است. طبق این آمار (UNFPA, ۲۰۰۷) در سال ۲۰۰۸، طی یک گزارش بی سابقه ، بیشتر جمعیت جهان، یعنی حدود سه میلیارد و سیصد میلیون نفر شهر نشین هستند و همین طور تخمین زده شده است در سال ۲۰۳۰ جمعیت شهری جهان نزدیک به ۵ میلیارد نفر می شود که بیشتر این جمعیت مربوط به مناطق شهری کشور های در حال توسعه می باشد(برک پور و اسدی، ۱۳۸۷: ۷). و پیشبینی می شود که جمعیت جهان تا سال ۲۰۵۰ به ۹/۳ میلیارد نفر برسد (مرکز آمار، نتایج اولیه سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰).

در عصر حاضر، مردم زندگی و فعالیت در شهر ها را در ارجحیت قرار می دهند، با وجود اینکه زندگی مردم در شهر ها از پیچیدگی اجتماعی برخوردار است و روی ابعاد فردی و اجتماعی شهروندان تاثیر می گذارد، اما مشکلات و مسائلی نیز برای شهروندان به همراه دارد(بازوندی و شهبازی، ۱۳۹۳: ۳۴)، مشکلات فراوانی از جمله آلودگی های زیست محیطی، استفاده بیش از حد ازمنابع، اختلاف طبقاتی بین شهروندان، بذهکاری ها، مشکلات مسکن و جرم و جنایت ها و... در شهر وجود دارد که در دیگر مناطق کمتر به چشم می خورد که باعث تهدیدات جدی برای شهر و شهروندان می باشد. در چنین شرایطی، ارزش زندگی شهروندان کم می شود و مدیریت شهری در برآورده کردن نیازهای ساکنان ناکام می ماند (عندلیب، ۱۳۸۶: ۳۷).

شهر ها امروزه به سرعت در حال رشد و توسعه می باشند و هم زمان مسائل و مشکلات شهر نیز بیچیده تر می شود، پس اداره ی شهر ها نیز تبدیل به موضوعی خطیر و قابل توجه می شود، و بدون شک یک مدیریت شهری موفق می تواند شهر را به سمت توسعهٔ پایدار پیش ببرد و باعث افزایش رفاه ساکنان شهر شود (صرافی و عبداللهی، ۱۳۸۷: ۱۲۱) و اداره شهر ها باید به صورتی باشد که شهروندان در آرامش باشند و ترس و استرس در شهرموجود نباشد (Lees, etal, ۱۸۱۵:۱۹۷۶- ۱۹۱۴). سازمان های مختلفی برای اداره ی شهر درگیر هستند، شهر قسمت های مختلفی دارد که برای هر بخش و قسمت مدیریت مربوط به خود وجود دارد، که با توجه به ناتوان بودن مدیریت سنتی در حل مشکلات و اداره ی بخش های مختلف شهر، مدیریت یکپارچه شهری باید جایگزین مدیریت سنتی در شهر شود. مدیریت یکپارچه شهری روش جدیدی است که نظریه پردازان به منظور جلوگیری از تفرق و چندپارگی در شهر آن را ارائه کرده اند، در واقع برای رسیدن شهر به توسع ی پایدار، استفاده از سیاست ها و راهبرد های مدیریت یکپارچه امری گریز ناپذیر است، که مدیران و برنامه ریزان شهری باید آن را پیش بگیرند تا تمام فعالیت هایی که در شهر انجام میگیرد تحت کنترل و نظارت و به صورت یکپارچه باشد و از بسیاری دوباره کاری ها و شکست خوردن پروژه ها و طرح ها جلوگیری شود. (chakrabarty, ۲۰۰۱: ۳۳۲).

برای اینکه مدیریت یکپارچه شهری اجرایی شود و اهداف مدیریت شهری یعنی آرامش و امنیت و رفاه و ایمنی و... محقق شود، نیاز به فراهم شدن شرایطی از جمله شرایط سیاسی و اجتماعی و اقتصادی مناسب ، منسجم، پایدار و همچنین به کارگیری نیرو های متخصص و کارآمد است (رجب صلاحی،۱۳۸۳:۱۰۷). در حال حاضر مدیریت شهری در ایران، مدیریتی یکپارچه نیست و در زمینه ی

مدیریت شهری
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۴ بهار ۹۸
No.54 Spring 2019

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

برنامـه ریـزی و اجـرای پـروژه های شـهری انسـجام و یکپارچگی نیسـت و سـازمان هـای زیـادی در اداره ی شـهر درگیـر هسـتند کـه ایـن امـر باعـث شـده نظام مدیریتـی کشـور، نظامی مسـتقل و یکپارچه نباشـد و سـازمان هـای محلـی اداره کننـده مثـل شـهرداری ها و شـورا هـا هـم موفـق نباشـند. (سـیاف زاده و بـدری فـر، ۱۳۸۷: ۳۶)،یعنـی بـه دلیـل اینکه بخش هـا وزیر بخـش های شـهری به صـورت جداگانه عمـل میکنند نظـام مدیریـت شـهری در ایـران را تبدیـل بـه نظامی ناهماهنگ و ناسـازگار کرده اسـت.به غیر از شـهرداری هـا و شـورا هـا قسـمتی از تصمیم گیری ها نیز توسـط وزارتخانـه هـا و سـازمان هـای دولتـی اتخاذ می شـود کـه ایـن تصمیمـات نیـز بـدون یـک رونـد هماهنگ و منسـجم بـا هم می باشـد کـه نتیجه ی آن سـاختاری نـا هماهنـگ و متفـرق در برنامـه ریـزی و اجـرای امورشـهری می باشـد (سـرایی،۱۳۸۵:۵).

کلانشـهر تهـران بـا توجـه بـه جایگاهـش بـه عنوان پایتخت کشـور در زمینه مدیریت شـهری با مشـکلات فراوانـی رو بـرو مـی باشـد، زیـرا دارای سـازمان هـای مختلفـی در زمینـه ی تصمیـم گیـری و ادارهٔ شـهر اسـت و ارائـه ی خدمـات و تامیـن نیازهـا جـدای از ناسـاگاری هایی کـه به همـراه دارد، اجرای سیاسـت ها و فعالیت هـا را نیـز بـا مشـکل روبـرو می کنـد و منجر بـه هـرج و مـرج و افزایـش زمـان و هزینـه و کاهـش کیفیـت خدمـات و عدم موفقیت در اجرای سیاسـت ها و برنامـه هـا می شـود. با وجود پافشـاری قانـون برنامه سـوم توسـعه، فرصـت عملـی شـدن مدیریـت جامع از طـرف دولـت حاصـل نشـد و در برنامـه چهـارم تمامـا حـذف شـد. ایـن موضـوع دوبـاره در قانـون برنامـه پنجـم توسـعه و مـاده ۱۷۳ آن جـای داده شـد و بـه دولـت اجـازه مـی دهـد کـه در طـی برنامه نسـبت به تدویـن برنامـه جامـع مدیریـت شـهری با هـدف احراز سـازمان مسـاعد و مدیریت سـازگار و یکپارچه شـهری در گسـتره و پیرامـون شـهرها، بـا نگرش شـکل گیری توسـعه پایدار شـهرها، تاکیـد روی مدیریت به وسـیله سـپردن وظایـف و ماموریـت سـازمان هـای دولتـی به واحدهـای خصوصـی و شـرکتها و شـهرداریها، بررسـی و بـه روز کـردن قوانیـن و مقـررات شـهرداریها و ترفیع موقعیـت شـهرداریها و انجمن آنها عمـل قانونی صورت گیرد.

امـروزه شـهرداری تهـران بـه منظـور قبـول ایـن مسـئولیت ها و اجـرای مدیریـت یکپارچـه، بایـد بـا بازبینـی و مهندسـی مکـرر در سـاختار مدیریـت اجرایـی شـهر تهـران، آن را طـوری سـامان دهـد کـه ظرفیـت های ضروری در بنیاد شـهرداری تهران شـکل بگیرد(مرکـز مطالعـات و برنامـه ریـزی شـهر تهـران، ۱۳۹۴: ۲). بـا توجـه بـه مشـکلات و مسـائلی کـه در مدیریـت شـهر تهران وجـود دارد، برای اداره شـهر نیاز بـه الگویی اسـت کـه بتوانـد از بسـیاری ناهماهنگی ها و دوبـاره کاری هـا و ... جلوگیـری و بـه شـیوه ای کارآمـد شـهر را اداره کنـد، و مدیریتـی یکپارچه را در شـهر پیـاده سـازی و بـه اجـرا در آورد. عـدم اسـتقرار مدیریـت یکپارچـه، باعـث مـی شـود کـه هماهنگـی بیـن واحد هـای اجرایـی وجـود نداشـته باشـد وپروژه هـای شـهری موفـق نباشـند، امـا اسـتقرار مدیریـت یکپارچـه باعـث مـی شـود تـا یـک مدیریـت واحـد نظـارت امـور را بر عهده داشـته باشـد و برنامه ریزی ها و تصمیـم گیری هـا بـه صـورت هماهنـگ صـورت بگیرنـد و در نهایـت انجـام تمـام پروژه هـا و امـور بـا سـهولت و سـرعت بیشـتری اتفاق می افتد و مدیریتی بیـن واحدهـای اجرایـی مسـقر مـی شـود کـه باعـث هماهنگـی و سـازگاری بیـن سیسـتم ها می شـود. در ایـن پژوهـش، هدف اولویت بندی شـاخص هـای موثر بر پیاده سـازی مدیریت یکپارچه شـهری در کلانشـهر تهـران اسـت، ایـن یکپارچـه سـازی بـرای هماهنگـی بیشـتر و بهتـر و مدیریـت کارآمـد تـر شـهر اسـت، و براسـاس میزان اهمیت هر کدام از شـاخص ها، میزان اثـر گذاری این شـاخص هـا را بر پیاده سـازی مدیریت یکپارچـه ارزیابـی مـی کنیم.

فرضیه تحقیق

از آنجایی که سـاختار مدیریتی کلانشـهر تهران ضعیف اسـت و در اجـرای برنامـه هـا نتوانسـته به طـور موفق

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

عمـل کنـد، در ایـن پژوهـش شـاخص هـای موثـر بـر تحقـق یـک مدیریـت موفق را اسـتخراج کـرده- ایم تا بتـوان ضمـن به کار گیری این شـاخص ها در سیسـتم مدیریتـی کلانشـهر تهران در سـایر شـهر های کشـور نیـز آنهـا را به کار گرفت. با در نظـر گرفتن این موضوع فرضیـۀ اسـتخراج شـده پژوهـش حاضـر به این شـرح مـی باشـد: بنظـر می‌رسـد مدیریـت یکپارچه شـهری تهـران فاقـد برنامه راهبردی و اسـتراتژیک باشـد.

چارچوب نظری

هـر سـازمانی اهـدف و مقاصـدی دارد کـه بـرای نیـل بـه ایـن اهـداف نیازمنـد مدیریـت اسـت، و مدیر مسـئولیت برنامـه ریـزی و سـاماندهی و کنتـرل و تشـویق و ترغیـب را به عهده دارد (طـلا،۱۳۹۶: ۵۵۸). مسـئله ی مدیریـت و اداره ی امـور امـری اسـت که از همـان ابتـدای زندگی انسـان، بـا آن همراه بوده اسـت و بـا شـکل گیـری زندگـی اجتماعـی پر رنگ تر شـده و محـدوده ی اختیـارات آن بـه مرور زمان گسـترده تر و پیچیـده تـر شـده و امـروزه بـه حدی رسـیده اسـت کـه مـی تواند تغییـرات وسـیعی در سـاختار و کارکرد ایجـاد کنـد. نظریه ی مدیریـت به معنـی برنامه ریزی و حراسـت از مجموعه ای اسـت که در آن انسـانها برای رسـیدن به اهدافـی در حـال فعالیت هسـتند (دویران و همکاران،۱۳۹۱: ۵۵). بنابراین شـهر نیز یک سـازمان و سـاختار اسـت، کـه سـاکنان آن بـا مسـائل مختلفی روبـرو مـی باشـند و هـر نهاد و سیسـتمی نیـاز به یک واحـد اداره کننـده دارد کـه هدایـت امـور را در اختیار داشـته باشـد و شـهر نیـز بـه عنوان یـک سـازمان نیاز بـه مدیریتـی دارد کـه اداره ی آن را بـه عهـده بگیـرد ایـن مدیریـت، مدیریـت شـهری اسـت(رهنمایی و همـکاران،۱۳۹۳: ۲۲۵).

کلمـۀ مدیریت شـهری نخسـتین بـار در سـال ۱۹۸۶ از طـرف سـازمان بیـن المللـی برنامه مدیریت شـهری بـه منظـور پیشـرفت مدیریـت و رشـد شـهر هـا در مناطـق در حـال توسـعه بـه بحـث گذاشـته شـد. ارائه ایـن مفهـوم از مدیریـت، بـا ایـن هـدف بود کـه روش مدیریـت متمرکـز، جـای خـود را بـه مدیریـت محلی دهـد و اداره ی شـهر هـا از طریـق نهـاد هـای محلـی باشد(سـالاری و دریابـاری،۱۳۹۶: ۳۱۰). در رابطـه بـا اداره ی شـهر هـا موضوعـات مختلفـی از جملـه اینکه شـهر چگونه و با چه الگویی اداره شـود، مدیر شـهر به چه میزان اختیار داشـته باشـد و چگونه انتخاب شـود، شـوراها و گـروه های مسـئول در اداره ی شـهر چگونه انتخـاب شـوند، تعامل و ارتباط آنها با هم چگونه باشـد و تجربـه و تـوان مدیـر شـهر را در ادراه ی شـهر بایـد در نظـر گرفـت. بـا توجـه بـه این کـه ابعـاد اجتماعی ، اقتصادی وسیاسـی در تمام کشـور ها یکسـان نیسـت، پـس همـه ی جوامع نیـز در زمینه ی مدیریت شـهری یکسـان عمـل نمـی کنند و ایـن امر متفـاوت از جوامع دیگـر و متناسـب با سـاختار همـان جامعـه اعمال می شـود. مدیریـت شـهری هدایـت فعالیـت های شـهری را بـر عهـده دارد و در ایـن راسـتا تـلاش مـی کنـد تـا شـهر را بـه سـمت توسـعه پایـدار پیـش ببـرد و تنهـا بـه طراحـی و اجـرای فعالیت هـای عمرانـی و خدمات دهـی محـدود نمی شـود (نظریـان و رحیمـی، ۱۳۹۲: ۱۲۷).

مدیریـت شـهری متـرادف اسـت بـا همـه بازیگـران عرصـه حیـات شـهر.به ایـن ترتیـب همـۀ بخـش هـا و نهـاد هـای مسـئول اداره امـور مختلـف شـهر اعـم از امـور فرهنگی،اجتماعـی، آمـوزش و پـرورش، اوقـات فراغت،بهداشـت عمومی،توسـعه کالبدی،امنیت و نظم محلی،زیرسـاخت ها و تجهیزات شـهری،تحت پوشـش سیسـتم مدیریـت شـهری قـرار مـی گیرند(تقوایـی و کیومرثـی،۱۳۹۵ :۲۶).

دامنـۀ مدیریـت شـهری بسـیار گسـترده اسـت و از قسـمت هـای مختلفـی تشـکیل مـی شـود کـه هـر کـدام در زمینـه هـای مختلـف اجتماعـی، اقتصـادی و کالبـدی فعالیـت دارنـد، کـه مدیریـت و نظـارت همـه ی ابعـاد شـهر را در اختیـار دارد و بایـد شـهر را بـه سـمت پایـداری ببـرد. همانطـور کـه گفته شـد مدیریـت شـهری در جوامـع مختلـف متفاوت اسـت و شـرایط متفاوتـی کـه در شـهر هـا وجـود دارد اداره ی شـهر هـا را تحـت تاثیر خود قـرار می دهد و مسـائل و

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

چالش های مختلفی از جمله مسائل تامین نیاز های مردم، کاهش و کمبود منابع، آسیب های زیست محیطی، مسائل اجتماعی و بافت و ساخت شهر را در مقابل مسئولان و برنامه ریزان شهری قرار می دهد(صمیمی وهمکاران،۱۳۹۵: ۳۷). هر قدر مسائل و مشکلات شهری سخت تر باشد، مدیریت شهر نیز پیچیده تر می شود(آدینه وند،۱۳۹۲: ۴۶)، با توجه به توسعه ی شهر ها و مسائل و مشکلاتی که در شهر ها وجود دارد، مدیریت شهر به مسئولتی سخت و پیچیده تبدیل شده است (حسینی و همکاران،۱۳۹۰: ۲۹).

برای اینکه فعالیت های شهری عملی شوند، نیاز به یک سری ابزار ها و پتانسیل ها و تخصص هایی دارد که مدیریت شهری باید آن را فراهم کند. مدیریت شهری باید تمام گروه ها و افراد ساکن در شهر را در نظر داشته باشد و بدون توجه به گروهی خاص و به طور متعادل، نیاز همه ی ساکنان شهر را برآورده کند (Acioly, ۲۰۰۳: ۲). مدیریت شهری نقش اساسی در زمینه ی تحقق توسعه ی پایدار و افزایش کیفیت رفاه در شهر دارد، در حقیقت شهر منشأ توسعه است، و همین امر مسئولیت مدیریت شهری را بسیار پررنگ تر می کند(صرافی و عبداللهی، ۱۳۸۷: ۱۲۱). یکی از دلایلی که اداره ی شهر ها را با مشکل مواجه می کند عدم هماهنگی سازمان های دولتی و حکومتی با سیستم های اجرایی و کارکردی شهر است. برای اینکه مدیریت شهری موفق عمل کند و پروژه ها و فعالیت های شهری به درستی اجرایی شود، باید بین سیستم های حکومتی و اجرایی انطباق و هماهنگی وجود داشته باشد. در واقع با توجه به این مسئله که شهر محل فعالیت های مختلف از جمله، حمل و نقل، فضای سبز، جمع آوری زباله، تامین نیاز شهروندان و زیر ساختها و بسیاری از فعالیت های دیگر است بنابرین نیاز به مدیریتی یکپارچه است که تمام مسائل شهری را تحت کنترل داشته باشد، تا از مشکلات شهری نیز جلوگیری شود و هر سازمانی بدون هماهنگی، با سازمان دیگر عملی ناسازگار انجام ندهد و دوباره کاری انجام نشود(قالیباف و همکاران، ۱۳۹۲: ۶۰).

بی تردید مدیریت یکپارچه شهری موضوع مهمی است که به سادگی نمی توان از آن گذشت، وجود سازمان های دولتی و خصوصی در شهر و فعالیت هایی که توسط این دو سازمان صورت می گیرد تا نیاز های ساکنان را برطرف کنند، نیاز به مدیریتی یکپارچه دارد تا فعالیت این دوسازمان را ساماندهی کند و شهر را به سمتی پیش ببرد که در رسیدن به توسعه پایدار و ارائه خدمات به صورت عادلانه تر موفق باشد، و منظور از مدیریت یکپارچه این نیست که شهرداری تمام فعالیت های مربوط به شهر را به تنهایی انجام دهد بلکه هدف این است که در زمینه ی تدوین استراتژی ها و سیاست گذاری ها و اعمال آنها نظارت همه جانبه وجود داشته باشد(علیخان گرگانی، ۱۳۹۲: ۳۰).

ابعاد تحقق مدیریت یکپارچه شهری:

الف) یکپارچگی ساختاری(سازمانی): برای اینکه توسعه پایدار محقق شود باید از سطح محلی این کار انجام شود، تا شهر را دربر بگیرد و سپس بعد ملی پیدا کند، و توسعه پایدار محلی از طریق شورا ها شکل می گیرد و با برنامه ریزی درست آنها این توسعه ابعاد بزرگتری پیدا می کند (افتخاری و بدری، ۱۳۸۲: ۱۳). در حقیقت این سیستم های محلی هستند که نهایتا مدیریت یکپارچه را در کل شهر رقم می زنند و تمام زیر بخش های شهری را می تواند هماهنگ کند (برک پور و اسدی، ۱۳۸۸: ۱۰۲).

ب) یکپارچگی عمودی: امروزه عملکرد شورای شهر فقط به شهرداری ها ختم می شود و در مقابل نهاد های دیگر هیچ مسئولیتی ندارد و سازگاری با نهادهای دیگر متناسب با قانون تنها بر پایه نیاز آن سازمان‌ها عملی شده است و شورای شهر، مامور یا سازمان کنترل و تصمیم گیری نیست(فنی و صارمی، ۱۳۹۰: ۱۰۲).

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

ج) یکپارچگی اجرائی: در زمینه ی یکپارچگی اجرایی باید گفت که ، تصمیمات و برنامه هایی که مدیریت شهری تدوین می کند در حیطه ی نظام اداری- اجرایی شهر به اجرا گذاشته می شود و برای عملی شدن این پروژه ها نیاز به نهاد های مختلفی است که هدایت این برنامه ها و امور را به عهده بگیرد و این نهاد ها و سیستم ها زیر مجموعه ای از سیستم بزرگ مدیریت شهری می باشند(داداش پور، ۱۳۹۲: ۱۲).

د) یکپارچگی قوانین و منابع مالی پایدار: هر گونه مدیریتی به ویژه مدیریت شهری نیاز مبرمی به بودجه و درآمد دارد تا بتواند خدمات مورد نیاز ساکنان شهر را برآورده کند، و درصورتی که شهرداری درآمد کافی نداشته باشد از یک سو خدمات شهری به درستی و با کیفیت به شهروندان ارائه نمی شود و از سوی دیگر عملی شدن پروژه ها و فعالیت های شهری نیز به تاخیر می افتد یا حتی اجرا نمی شود (جمشیدزاده، ۱۳۸۲: ۲۹).

و) یکپارچگی قلمرویی و سیاستی: در زمینه ی یکپارچگی قلمرویی و سیاستی موضوع تقسیم قدرت و اختیار مطرح می شودکه به دو موضوع باید توجه کرد یکی بحث تراکم زدایی و دیگری بحث تمرکز زدایی، که در ابعاد مختلف مکانی صورت می گیرد. فرق این دو مسئله با هم در این است که در تراکم زدایی واگذاری اختیار از شعبه مرکزی به شعبات فرعی است، ولی در تمرکز زدایی، انتقال قدرت از حکومت مرکزی به حکومت محلی را تحت شعاع قرار می دهد. در انتقال قدرت، بعد سیاسی و قانونی انتقال اختیار مورد توجه است، در حالی که تمرکززدایی هم در بعد سیاسی – قانونی و هم در بعد مدیریتی را شامل می‌شود(مقیمی، ۱۳۸۲: ۸۱).

ز) شهروند مداری: شهروندمداری مسئله ی بسیار مهمی است که در مدیریت شهری باید به آن توجه ویژه کرد، زیرا شهر بدون وجود شهروندان و ساکنانش معنا و مفهوم ندارد و مدیریت شهری باید در چارچوب قوانین و مقررات با شهروندان در ارتباط باشد و با توجه به مسئولیتی که در چارچوب این قوانین دارد نظرات شهروندان را در تصمیمات و برنامه ریزی ها در نظر بگیرد و آنها را در امور شهر مشارکت دهد زیرا این برنامه ها برای شهروندان تهیه می شوند و بدون در نظر گرفتن نیاز های ساکنان شهری، این برنامه ها نیز با شکست مواجه می شوند(لطفی و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۰۱). برای تمام شهروندان یک شهر عدالت باید رعایت شود و برنامه های اجرایی باید بدون توجه به یک قشر خاص صورت بگیرد، همچنین همه شهروندان شهر نیز در برابر قوانین برابر هستند و حقوق و مسئولیت های مطابق با جایگاهشان را به عنوان شهروند دارند(Friedmann, ۲۰۰۲:۱۶۸).

روش شناسی پژوهش:

پژوهش حاضر از نوع کاربردی- توسعه ای و از نظر روش توصیفی- تحلیلی و علی است. اطلاعات مورد نیاز از منابع متعدد کتابخانه ای، اسنادی و نیز برداشت های میدانی به دست آمده است. جامعه آماری پژوهش را کلیه مدیران و دست اندکاران نظام مدیریت شهری کشور شامل مدیران دستگاه- های اجرایی مرتبط که عبارتند از: وزارت کشور، وزارت راه و شهرسازی، سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور، استانداری تهران، فرمانداریها و بخشداریها و سازمان‌ها و نهادهای عمومی شامل: مدیران و کارشناسان شهرداریهای، دهیاریها و اساتید مجرب و مرتبط با مدیریت شهری کشور دربر می‌گیرد که تعداد حجم نمونه آن با استفاده از فرمول کوکران ۴۰۰ نفر تخمین زده شده است. و فرضیهٔ تحقیق با استفاده از نرم افزارSPSS و توسط آزمون کای اسکوئر پاسخ داده شده است. همچنین مهمترین معیار های پیاده سازی مدیریت یکپارچه شهری در قالب ۶ معیار مطرح شد، که هر کدام از این معیارها دارای زیر معیار می باشند. مرحله دوم تعیین امتیاز معیارها، زیر معیارها، گزینه‌ها و مقایسه دو دویی آنها برای به دست آوردن ضریب تطابق

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

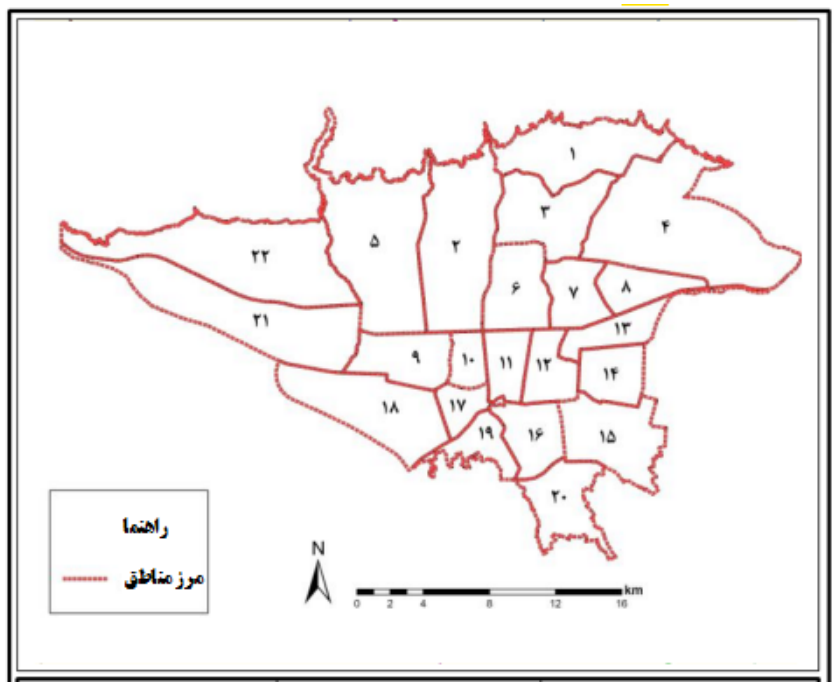
است. سپس برای مقایسه و اهمیت وزن و ضریب تطابق، نظرات کارشناسان و متخصصان شهری وارد نرم افزار Expert Choice گردید و در ادامه از تکنیک AHP به منظور ارزیابی شاخص های موثر بر پیاده سازی مدیریت یکپارچه شهری در کلانشهر تهران استفاده شد.

محدوده مورد مطالعه

شهر تهران در کناره جنوبی رشته کوه البرز مرکزی تقریباً در مرکز استان تهران قرار گرفته است. البرز محدوده شمالی و تا حدودی شرق این شهر را تعیین می کند. این شهر با وسعتی بالغ بر ۷۳۳ کیلومتر مربع و در ۵۱ درجه و ۲ دقیقه تا ۵۱ درجه و ۳۶ دقیقه طول شرقی و ۳۵ درجه و ۳۴ دقیقه تا ۳۵ درجه و ۵۰ دقیقه عرض شمالی قرار دارد. به طور کلی شهر تهران در میان دشتهای جنوبی و محصور میان کوه البرز قرار گرفته و عملاً از نظر توسعه، شکل و موقعیت تابع این استقرار است. قسمتی از شرق و جنوب تهران به کویر و غرب آن به دشت قزوین محدود می شود. پستی و بلندی اطراف پهنه شهر دارای تفاوت ارتفاع حدود ۴۸۷۸ متر از قله دماوند با ارتفاع ۵۶۷۸ متر، تا نقاط پست دشت کویر با حدود ۸۰۰ متر ارتفاع از سطح دریاست. این اختلاف ارتفاع در خود شهر تهران نیز به چشم می خورد به گونه ای که شمال شهر حدود ۱۷۰۰ متر و جنوب شهر حدود ۹۰۰ متر از سطح دریا بلندتر است(شماعی و همکاران،۱۳۹۲:۱۲۲). ساختار اداری ایران در تهران متمرکز شده است، تهران به ۲۲ منطقه و ۱۱۲ ناحیه (شامل ری و تجریش) تقسیم شده است(حسینی و همکاران،۱۳۹۰:۳۱)و جمعیت شهر تهران ۸۶۹۳۷۰۶ می باشد(خداشاهی و همکاران،۱۳۹۷:۱۴۹).

یافته ها و نتایج پژوهش

همانطور که قبلا اشاره شد آمار و اطلاعات این پژوهش از طریق ارائهٔ پرسشنامه به کارشناسان، متخصصین و متولیان طرح های توسعه شهری (سازمان‌های متولی توسعه شهری: شهرداری، فرمانداری، استانداری، وزارت کشور و غیره) به دست آمده است و با استفاده از آزمون کای اسکوئر رابطهٔ

شکل۱. نقشه پراکندگی مناطق کلانشهر تهران

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

بیـن مدیریـت یکپارچه و برنامـه ریزی اسـتراتژیک در کلانشـهر تهران مشـخص شـده، همچنین شـاخصهای موثـر بـر پیـاده سـازی مدیریـت یکپارچه شـهری، در شـش معیـار طبقـه بندی شـده و زیـر معیار هـای هر کـدام از معیـار هـا مشـخص شـد و بـا اسـتفاده از نرم افـزار Expert Choice مـورد تجزیـه و تحلیـل قرار گرفتـه کـه در ادامـه بـه آن مـی پردازیـم.

در رابطـه بـا فرضیـه پژوهـش حاضر کـه با اسـتفاده از آزمـون کای اسـکوئر مـورد بررسـی قرار گرفـت نتیجهٔ بـه دسـت آمـده بـه شـرح زیر می باشـد:

- بنظـر می‌رسـد مدیریـت یکپارچـه شـهری تهـران فاقـد برنامـه راهبـردی و اسـتراتژیک باشـد.

بـا توجـه بـه جـدول ۱، مقـدار کای اسـکوئر برابـر بـا x^2=۵۱.۷ بـا سـطح معناداری (sig: ۰,۰۰۰) اسـت، این مقادیـر نشـان می‌دهنـد کـه کلانشـهر تهـران فاقـد برنامـه راهبـردی و اسـتراتژیک اسـت. ومچنین ضریب همبسـتگی فـی (۰,۶۹۸) و ضریـب توافقـی (۰,۶۳) و سـطح معنـاداری آنهـا (sig: ۰,۰۰۰)، نشـان از وجـود همبسـتگی مثبـت و نسـبتاً بـالا بین دو متغیـر مذکور دارد.

تصمیـم گیـری یکـی از مهـم تریـن مشـخصه هـای انسـانی اسـت.تصمیم گیـری در شـرایطی کـه بـا چند عامل سـر و کار داشـته باشـیم اقدامی سـخت و دشوار اسـت، فراینـد تحلیـل سلسـله مراتبـی امکان بررسـی سـناریو هـای مختلـف را به مدیـران مـی دهد(تقوایی وکیومرثـی،۱۳۹۵: ۱۸۷)، در ایـن پژوهـش بـه منظـور تحلیـل و اولویـت بنـدی شـاخص هـای تاثیر گـذار بر پیـاده سـازی مدیریـت یکپارچـه شـهری در کلانشـهر تهـران از فرآیند تحلیل سلسـله مراتبی اسـتفاده شـده اسـت، ایـن تکنیک روشـی منعطف، قوی و ساده‌اسـت جهـت تصمیم‌گیـری در شـرایطی کـه معیارهـای تصمیـم گیـری متضـاد، انتخـاب بیـن گزینـه هـا را با مشـکل مواجـه می‌سـازد، مـورد اسـتفاده قـرار مـی گیـرد(bertolini, ۲۰۰۶: ۴۲۴) کـه نتایـج حاصـل به شـرح زیـر ارائه شـده اسـت.

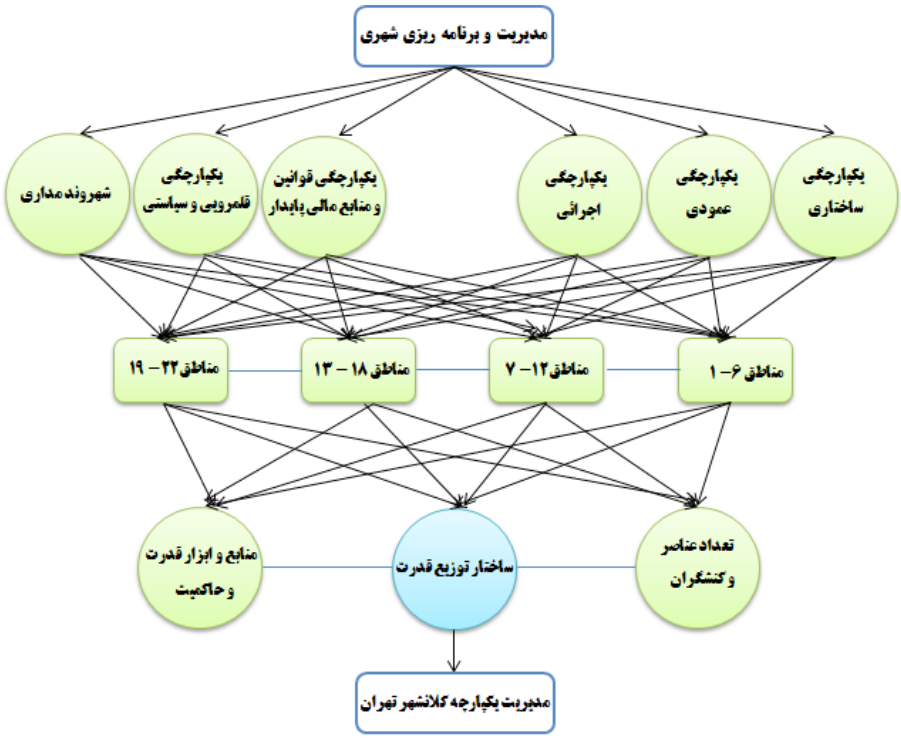
اولیـن قـدم در فرآینـد تحلیل سلسـله مراتبی ایجاد یـک سـاختار سلسـله مراتبـی از موضوع مورد بررسـی اسـت که بایـد هدف هـا، معیارها و ارتبـاط درونی بین آنهـا را نشـان دهد(تقوایـی و همـکاران،۱۳۹۲: ۱۷۷). معیارهـای مـورد بررسـی بـا توجـه بـه خصوصیـات کلانشـهر تهـران و بـا توجـه به مطالعـات انجـام گرفته در این زمینه شـامل یکپارچگی سـاختاری، یکپارچگی عمـودی، یکپارچگـی اجرائـی، یکپارچگـی قوانیـن و منابـع مالـی پایـدار، یکپارچگـی قلمرویـی و سیاسـتی و نهایتـاً شـهروند مـداری می‌باشـد. در ایـن پژوهـش گزینه‌هـا مناطـق ۲۲ گانـه کلانشـهر تهـران می‌باشـد. بنابراین برای مشـخص شـدن معیارهای اصلی و فرعی در مرحله اول نمودار سلسـله مراتبی ترسـیم گردید.

در مرحلـه دوم تعییـن امتیـاز معیارهـا، زیـر معیارها، گزینه‌هـا و مقایسـه دو دویـی آنهـا بـرای بـه دسـت آوردن ضریـب تطابـق اسـت. بنابـه مطالعـات «ال سـاعتی» ضریـب تطابـق بایـد کمتـر از ۰,۱ باشـد. در ایـن مرحلـه نظـرات کارشناسـان و متخصصـان حـوزه مدیریـت شهری(شـهرداری، شـورای شـهری، وزارت کشـور و غیـره) وارد نـرم افـزار Expert Choice گردیـد و ابتـدا معیارهـای اصلی بـا یکدیگر مقایسـه و اهمیـت وزن و ضریـب تطابق هر کدام از آنها مشـخص شـد(جدول ۳ تـا ۹). بـا توجـه بـه اینکـه کارشناسـان دربـاره زیرمعیارهـا و معیارهـا نظرات متفاوتی داشـتند از میانگیـن حسـابی نظـرات آنهـا در امتیـاز دهـی

جدول۱. بررسی رابطه بین مدیریت یکپارچه شهری و برنامه راهبردی و استراتژیک؛ مأخذ: محاسبات نگارنده، ۱۳۹۶

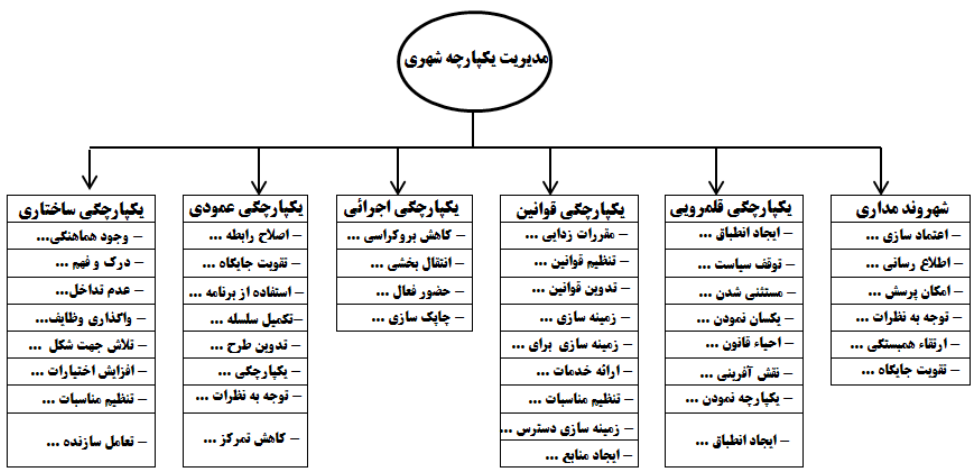
	مدیریت یکپارچه شهری تهران فاقد برنامه راهبردی و استراتژیک			
فی۰,۷۱۲	ضریب توافقی: ۰,۶۳	$x^2 = ۵۱.۷$	۳۹۸Df:	۰,۰۰۰Sig:

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

شکل۲. نمودار سلسله مراتبی تبیین الگوی مدیریت یکپارچه شهری کلانشهر تهران

مدیریت شهری
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۴ بهار ۹۸
No.54 Spring 2019

شکل۳.سلسله مراتب درختی معیارها و زیرمعیارهای مدیریت یکپارچه کلانشهر تهران

استفاده شده است. در امتیاز دهی از متخصصان خواسته شده تا بر مبنای جدول استاندارد زیر امتیاز دهی کنند.

به طور مثال در جدول شماره۳ یکپارچگی عمودی نسبت به یکپارچگی اجرائی ارجحیت کم‌تری دارد(ارجحیت ۱,۸) اما نسبت به یکپارچگی قلمرویی

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

جدول۲. مقیاس ۹ کمیتی ساعتی برای مقایسه دو دویی معیارها

امتیاز (شدت ارجحیت)	۱	۳	۵	۷	۹	۸-۶-۴-۲
تعریب	ترجیح یکسان	کمی مرجع	ترجیح بیشتر	ترجیح خیلی بیشتر	کاملاً مرجع	ترجیحات بینابینی

جدول۳. مقایسه دو دویی شاخص‌های مؤثر بر مدیریت یکپارچه کلانشهر تهران؛ مأخذ: محاسبات نگارنده، ۱۳۹۶

معیارها	A.یکپارچگی ساختاری	B.یکپارچگی عمودی	C.یکپارچگی اجرایی	D.یکپارچگی قوانین ...	E.یکپارچگی قلمرویی ..	F.شهروند مداری	=۰,۰۶۸ CR وزن
A. یکپارچگی ساختاری	۰	۴,۸	۲,۸	۲,۹	۲,۲	۳	۰,۳۲۷
B.یکپارچگی عمودی		۰	۳	۳,۲	۲,۳	۱	۰,۴۵۶
C. یکپارچگی اجرایی			۰	۵	۲,۹	۴	۰,۳۹۹
D.یکپارچگی قوانین ...				۰	۳	۵	۰,۲۹۹
E. یکپارچگی قلمرویی ..					۰	۹	۰,۳۴۴
F.شهروند مداری						۰	۰,۳۲۸

مدیریت شهری
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۴ بهار ۹۸
No.54 Spring 2019

کمی مرجع است (ارجحیت ۲,۲). از طرف دیگر یکپارچگی عمودی نسبت به معیار شهروند مداری ارجحیت بیش‌تری دارد (ارجحیت ۴,۸). در این پژوهش در صورتی که معیارها سطر به ستون اهمیت کم‌تری داشته باشد به صورت معکوس و کسری نوشته شده است.

در مرحله اول معیارهای اصلی با یکدیگر به صورت دو دویی مقایسه شدند.در جدول شماره۳ در معیارهای اصلی معیار یکپارچگی عمودی با با ضریب ۰,۴۵۶ اولویت اول، معیار یکپارچگی اجرایی با ضریب ۰,۳۹۹ اولویت دوم، معیار یکپارچگی قلمرویی و سیاستی با ضریب ۰,۳۴۴ اولویت سوم و معیار شهروند مداری با ضریب ۰,۳۲۸ اولویت چهارم، معیار یکپارچگی ساختاری با ضریب ۰,۳۲۷ اولویت پنجم و نهایتاً معیار یکپارچگی قوانین و منابع مالی پایدار با ضریب ۰,۲۹۹ اولویت آخر را به دست آورد.

در جداول مقابل میانگین امتیازات و ارجحیت کارشناسان و متخصصان حوزه مدیریت شهری درباه معیارهای فرعی هر کدام از فاکتورهای اصلی مختلف ارائه شده است.

شاخص یکپارچگی ساختاری در سطح مناطق بیست و دوگانه کلانشهر تهران بر اساس ۸ گویه سنجیده شده‌است. همان گونه که در جدول شماره۴ مشاهده می‌شود زیر معیارهای افزایش اختیارات سیاست گذاری در امور کلانشهر تهران به مدیریت شهری با ضریب ۰,۲۸۸ اولویت اول، معیار وجود هماهنگی میان سازمان‌های اجرایی در ارائه بهتر خدمات شهری با ضریب ۰,۲۵۹ اولویت دوم، معیار تلاش جهت شکل گیری ساز و کار مدیریت یکپارچه کلانشهر تهران

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

جدول ۴. (A)**مقایسه دو دویی معیارهای فرعی یکپارچگی ساختاری(سازمانی)؛ مأخذ: محاسبات نگارنده، ۱۳۹۶**

معیارها	a1	a2	a3	a4	a5	a6	a7	a8	CR=۰,۰۷ وزن
a1	۰	۱,۵	۱,۹	۳	۱,۷	۲,۱	۳	۵	۰,۲۵۹
a2		۰	۳	۵	۱	۲,۳	۴	۳	۰,۲۴۱
a3			۰	۱,۲	۴	۵	۵	۳	۰,۲۱۵
a4					۰	۳	۳	۱,۸	۰,۱۱۶
a5						۰	۳	۱	۰,۲۵۴
a6							۵	۳	۰,۲۸۸
a7							۰	۱,۶	۰,۱۷۸
a8								۰	۰,۱۹۲

با ضریب ۰,۲۵۴ اولویت سوم، معیار درک و فهم مشترک از مشکلات شهروندان توسط سازمانهای ذیربط(شهرداری، آب و ...) با ضریب ۰,۲۴۱ اولویت چهارم، معیار عدم تداخل و همپوشانی در شرح وظایف و مسولیت‌های سازمان‌های ذیربط با ضریب ۰,۲۱۵ اولویت پنجم و معیار تعامل سازنده مدیریت شهری با بخش‌های دولتی در تصمیم گیریهای مرتبط با اداره شهر با ضریب ۰,۱۹۲ اولویت ششم، معیار تنظیم مناسبات دولت و مدیریت شهری با رویکرد اعتماد به مدیریت شهری با ضریب ۰,۱۷۸و نهایتاً معیار واگذاری و ظایف و اختیارات جدید به مدیریت شهری کلانشهر تهران با ضریب ۰,۱۱۶ اولویت آخر را به دست آورد، که می‌تواند نقش بسیار مؤثری در کارآمدی مدیریت کارآمد شهری داشته و باعث تحقق مدیریت یکپارچه در کلانشهر تهران می‌گردد.

شاخص یکپارچگی اجرائی در کلانشهر تهران بر اساس ۴ گویه سنجیده شده است. همان‌گونه که در جدول شماره۶ مشاهده می‌شود زیر معیارهای چابک سازی، کوچک سازی و هوشمند سازی مدیریت شهری توام با تحول در فرآیندها و رویه‌های اجرایی با ضریب ۰,۳۹۷ اولویت اول، معیار انتقال بخشی از اختیارات دستگاههای اجرایی دولتی به مدیریت شهری به همراه منابع مالی با ضریب ۰,۳۲۱ اولویت دوم، معیار حضور فعال مدیریت شهری در شورای برنامه ریزی و توسعه استان با ضریب ۰,۲۴۴ اولویت سوم، و نهایتاً معیار کاهش بروکراسی اداری (کاهش تعداد دستگاه های) مسئول به منظور پیشبرد سریع و مناسب اقدامات مدیریت شهری با ضریب ۰,۲۰۲ اولویت آخر را به دست آورد. فرهنگ شهرنشینی مجموعه ای از قانونمندی های حاکم بر زندگی افراد جوامع شهری است که بدون حاکمیت این قانونمندی ها، زندگی شهرنشینی به واقعه ای تلخ، غیر قابل تحمل برای پیر و جوان و خرد و کلان مبدل می شود.امروزه یکی از کارآمدترین ساز و کارهای مدیریت شهری برای رسیدن به مناسبات اجتماعی مطلوب و کاهش هزینه های وارده بر شهر توجه و برنامه ریزی برای ارتقای فرهنگ شهرنشینی در بین شهروندان است. آموزش و توانمندی سازی شهروندان برای ارتقای دانش، تقویت مهارت‌ها، کسب عادت های صحیح زندگی اجتماعی و به روز رفتارهای مطلوب شهروندی به ویژه در راه بهره گیری مناسبات از امکانات شهری از جمله ضرورت های مدیریت شهری در توسعه فرهنگ شهرنشینی قلمداد می شود. باید توجه داشت مدیریت شهری ابزاری است که به وسیله آن می توان توسعه پایدار فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی را به وجود آورد. در چنین فرآیندی مدیریت شهری به خصوص شهرداریها، می‌توانند به عنوان کارگزاران محلی به بهبود مناسبات اجتماعی شهروندان کمک کنند.از

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

جدول۵.(B) مقایسه دو دویی معیارهای فرعی یکپارچگی عمودی؛ مأخذ: محاسبات نگارنده، ۱۳۹۶

معیارها	b1	b2	b3	b4	b5	b6	b7	b8	=۰,۰۵ CR وزن
b1	۰	۳	۱,۲	۳	۲,۳	۱,۵	۴	۳	۰,۱۱۹
b2		۰	۱,۹	۲	۳	۲	۵	۳,۱	۰,۱۹۸
b3			۰	۲,۲	۲	۳,۸	۱	۱,۵	۰,۱۴۷
b4				۰	۰	۳	۵	۳	۰,۲۳۴
b5					۰	۲,۹	۳	۳,۲	۰,۳۴۵
b6						۰	۴	۵	۰,۰۱۹
b7							۰	۳	۰,۱۷۹
b8								۰	۰,۰۹۷

نظـر فرهنگی شـهر خـوب و مطلوب علاوه بـر مدیریت شـهری کارآمـد نیازمنـد شـهروندانی آگاه و آشـنا بـه حقـوق وظایـف شـهروندی اسـت بنابرایـن مدیریـت شـهری باید برای آگاه سـازی عمومی و ایجاد و ارتقای فرهنـگ شـهر نشـینی، گسـترش شـهروند مـداری و آمـوزش شـهروندان در زمینـه هـای مختلـف، کارکرد و فعالیـت فرهنگـی داشـته باشـد. مدیریـت شـهری و در رأس آن شـهرداری هـا در فرآینـد تحـول و توسـعه شـهری نـه فقط در ابعـاد اقتصـادی و عمرانی آن نقش و جایـگاه ویـژه ای دارنـد بلکـه بـا تغییـر و تحـولات پـر شـتاب اجتماعـی و فرهنگـی و گسـترش جمعیـت شهرنشـینی، بایـد بـرای پاسـخ گویـی بـه مطالبـات فزاینـده فرهنگـی و اجتماعـی اسـباب و تمهیـدات لازم را فراهـم کنند.یکـی از وظایـف مدیـران جامعـه، شـناخت و تقویـت نقـاط قـوت فرهنـگ آن جامعـه و سـعی بر گسـترش آن اسـت.از دیگـر وظایـف مدیران، سـعی در شـناخت نقـاط ضعـف فرهنگـی آن جامعه از طریق اشـاعه فرهنگ های سـازنده اسـت.کالبد شکافی ضـرورت مداخلـه و تأثیرگـذاری مدیریـت شـهری در امـور فرهنگی و اجتماعی و چگونگی اجرایی شـدن آن، یکـی از مسـائل مهمـی اسـت که بایـد مـورد تحلیل و بررسـی قرار گیرد.شـهروندان سـاکن شـهر از مدیریت شـهری و شـهرداری هـا فقـط رسـیدگی بـه وضعیـت عمرانـی، کالبـدی و اقتصادی و خدماتی شـهر را انتظار ندارنـد، بلکـه فراهـم کردن زمینـه حمایـت اجتماعی، روابـط شـهروندی، سـاماندهی امـور اجتماعـی و فرهنگـی، فراهـم کـردن امنیـت اجتماعـی و روانـی و نظایـر ایـن هـا را مـی طلبند.

شـاخص یکپارچگـی قوانیـن و منابـع مالـی پایـدار در کلانشـهر تهران بر اسـاس ۹ گویه سـنجیده شده است. همان‌گونـه کـه در جدول شـماره۷ مشـاهده می‌شـود زیـر معیارهای مقـررات زدایی و ایجاد انسـجام حقوقی در حـوزه قوانیـن و مقـررات موثـر برمدیریـت یکپارچه شـهری بـا ضریـب ۰,۴۶۱ اولویـت اول، معیـار تنظیـم مناسـبات کارآمـد و اثـر بخـش مالی دولـت و مدیریت شـهری بـا ضریـب ۰,۳۸۹ اولویـت دوم، معیـار تنظیم قوانیـن شـهری بـر اسـاس نیـاز جـاری شـهروندان بـا ضریـب ۰,۲۵۷ اولویـت سـوم، معیـار تدویـن قوانیـن جدیـد بـر اسـاس روابـط متقابـل شـهروند و مدیریـت شـهری بـا ضریـب ۰,۳۵۱ اولویت چهـارم، معیـار ارائه خدمـات و تسـهیلات به بخـش خصوصی بـرای حضور فعـال در عرصـه مدیریـت شـهری بـا ضریـب ۰,۳۴۴ اولویـت پنجـم، معیـار ایجـاد منابـع درآمـد پایـداری شـهری و عـدم تکیـه بـر منابـع درآمدی سـنتی نظیر اخـذ عـوارض و فروش تراکـم با ضریـب ۰,۲۹۰ اولویت ششـم، معیار زمینه سـازی دسترسـی مدیریت شهری بـه بازارهـای مالـی (داخلـی و خارجـی) بـا ضریـب ۰,۱۴۹ اولویـت هفتـم، معیـار زمینـه سـازی بـرای

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

جدول ۶.(C)مقایسه دو دویی معیارهای فرعی یکپارچگی اجرائی

معیارها	c1	c2	c3	c4	CR=۰,۰۷ وزن
c1	۰	۱,۸	۵	۴	۰,۲۰۲
c2		۰	۱,۱	۳	۰,۳۲۱
c3			۰	۳	۰,۲۴۴
c4				۰	۰,۳۹۷

جدول ۷. (D)مقایسه دو دویی معیارهای یکپارچگی قوانین و منابع مالی پایدار

معیارها	d1	d2	d3	d4	d5	d6	d7	d8	d9	=۰,۰۸ CR وزن
d1	۰	۱,۲	۳	۳	۲	۱,۴	۱	۲	۳	۰,۴۶۱
d2		۰	۱,۸	۳	۱	۳	۱,۶	۱,۹	۷	۰,۳۵۷
d3			۰	۱,۷	۵	۴	۱,۳	۱	۲	۰,۳۵۱
d4				۰	۳	۳	۵	۱	۵	۰,۰۳۴
d5					۰	۳	۱,۴	۱,۴	۳	۰,۰۸۱
d6						۰	۵	۶	۳	۰,۳۴۴
d7							۰	۲,۵	۳	۰,۳۸۹
d8								۰	۵	۰,۱۴۹
d9									۰	۰,۲۹۰

جدول۸.(E)مقایسه دو دویی معیارهای یکپارچگی قلمرویی و سیاستی؛ مأخذ: محاسبات نگارنده، ۱۳۹۶

معیارها	e1	e2	e3	e4	e5	e6	e7	e8	=۰,۰۶ CR وزن
e1	۰	۱,۵	۵	۳	۷	۱,۴	۳	۲	۰,۴۷۳
e2		۰	۱,۹	۳	۱	۵	۱,۶	۱,۹	۰,۳۹۶
e3			۰	۳	۱,۸	۳	۱,۳	۱	۰,۳۵۵
e4				۰	۵	۱,۸	۳	۳	۰,۳۵۷
e5					۰		۴	۱,۴	۰,۲۳۳
e6						۰	۵	۳	۰,۳۵۱
e7							۰	۳	۰,۲۳۴
e8								۰	۰,۳۸۹

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

فعالیت سرمایه گذاران خارجی در توسعه شهر با ضریب ۰,۰۸۱ اولویت هشتم و نهایتاً معیار زمینه سازی برای سرمایه گذاری شهروندان در توسعه شهر با ضریب ۰,۰۳۴ رتبه آخر را به دست آورد.

شاخص یکپارچگی قلمرویی و سیاستی در کلانشهر تهران بر اساس ۸ گویه سنجیده شده است. همان‌گونه که در جدول شماره۸ مشاهده می‌شود زیر معیارهای ایجاد انطباق بین تقسیمات مدیریتی و سیاسی و رفع تعارضات موجود در محدوده و حریم شهر تهران با ضریب ۰,۴۷۳ اولویت اول، معیار توقف سیاست ایجاد شهرداریهای جدید در منطقه کلانشهری تهران و کاستن از شهرداریهای موجود با ضریب ۰,۳۹۶ اولویت دوم، معیار ایجاد انطباق بین تقسیمات مدیریتی، سیاسی و رفع تعارضات موجود در محدوده و حریم با ضریب ۰,۳۸۹ اولویت سوم، معیار یکسان نمودن تقسیمات شهری (منطقه بندی) ملاک عمل شهرداری و دیگر نهادهای خدمات رسان شهری با ضریب ۰,۳۵۷ اولویت چهارم، معیار مستثنی شدن منطقه کلانشهر تهران از شمول تبصره ۱و۴ ماده ۳ قانون تعاریف محدوده وحریم شهرها با ضریب ۰,۳۵۵ اولویت پنجم، معیار نقش آفرینی شهرداری تهران در حوزه ایجاد روابط افقی و داوطلبانه بین نهادی در منطقه کلانشهری تهران با ضریب ۰,۳۵۱ اولویت ششم، معیار یکپارچه نمودن برنامه‌های بخشی توسعه در قالب چارچوبی فراگیر و راهبردی با ضریب ۰,۲۳۴ اولویت هفتم و نهایتاً معیار احیاء قانون نظارت بر گسترش شهر تهران و گسترش محدوده عمل شورای نظارت به کل منطقه کلانشهری تهران با ضریب ۰,۲۳۳ رتبه آخر را به دست آورد.

شاخص شهروند مداری در کلانشهر تهران بر اساس ۶گویه سنجیده شده است. همان‌گونه که در جدول شماره۹ مشاهده می‌شود زیر معیارهای اطلاع رسانی به شهروندان در خصوص برنامه های توسعه شهری با ضریب ۰,۴۱۳ اولویت اول، معیار ارتقاء همبستگی اجتماعی در میان شهروندان با ضریب ۰,۳۴۵ اولویت دوم، معیار اعتماد سازی در شهروندان نسبت به مقبولیت مدیریت شهری در سیاستگذاریها با ضریب ۰,۲۹۷ اولویت سوم، معیار تقویت جایگاه اجرایی شوراها با ضریب ۰,۲۵۲ اولویت چهارم، معیار توجه به نظرات شهروندان در تدوین برنامه‌های مدیریت شهری با ضریب ۰,۲۵۱ اولویت پنجم و نهایتاً معیار امکان پرسش توسط شهروندان از سیاستگذاران در رابطه با تصمیمات آنها در مورد شهر با ضریب ۰,۰۸۷ رتبه آخر را به دست آورد.

ساختار مدیریت شهری در تهران، از قالبی سیستماتیک و هماهنگ با احتیاجات کنونی بهره مند نیست، به خاطر این مسئله در برنامه‌های توسعه کشور، موضوع تغییر در فرم این نظام بررسی شده است، اما این برنامه به خاطر نامعلوم بودن خط مشی آن، درطی ده سال گذشته تا کنون موفق نشده است(طالب نژاد و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۸۹). شهر ها روز به روز در حال گسترش هستند و جمعیت آنها به سرعت در حال افزایش است و مکانی از انواع مختلف ارتباطات هستند، مدیران و مسئولان شهری برای افزایش سطح رفاه شهری و از بین بردن مشکلات شهر، باید تغییرات و دگرگونی های جوامع را در نظر بگیرند و با تدبیر و دوراندیشی از قوانین استفاده کند (کامیار، ۱۳۸۷: ۱۳). ساختار حقوق و قوانین شهری باید به گونه ای باشد تا تصمیمات و برنامه هایی را که تحت نظر مدیریت شهری گرفته می شود در شهر به اجرا در بیاورد و عملکردهای سه گانه بسترسازی، تسهیل کنندگی و حمایت گری را ایفا کند(کاظمیان و عسگری، ۱۳۸۵: ۱۹). مدیریت یک شهر زمانی می تواند به اهداف خود در زمینه ی رسیدن به توسعه پایدار، اثربخشی و بهبود ساختار حقوق شهری برسد که قوانین رسمی موجود در شهر به درستی اجرا شوند و این قوانین از چند گانگی و گسستگی و ناسازگاری مبرا باشند(مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهری، ۱۳۷۶: ۷۹). به نظر برخی صاحبنظران از جمله

مدیریت شهری
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۴ بهار ۹۸
No.54 Spring 2019

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

جدول ۹. (F)مقایسه دو دویی معیارهای شهروندمداری؛ مأخذ: محاسبات نگارنده، ۱۳۹۶

معیارها	f1	f2	f3	f4	f5	f6	=۰,۰۶ CR وزن
f1	۰	۳	۳	۳	۱,۷	۱,۴	۰,۲۹۷
f2		۰	۲	۵	۱	۳	۰,۴۱۳
f3			۰	۱,۶	۳	۱,۸	۰,۰۸۷
f4				۰	۱,۹	۳	۰,۲۵۱
f5					۰	۵	۰,۳۴۵
f6						۰	۰,۲۵۲

شالین، حقوق و قوانین شهری، یکی از سازوکارهای اصلی موثر بر پویایی شهری است. علاوه بر این گفته می شود که بعضی از قوانین و مقررات شهری منجر به نتایج ناخوشایندی روی زندگی شهروندان می شود. در صورتی که ساختار مدیریت شهری، شامل فرآیندهای تدوین سیاست، طراحی برنامه، سازگاری و تناسب، نظم و کنترل و مراقبت مدیریت فعالیت های شهری در نظر گرفته شود وهمچنین ساختار حقوقی شهری مانند روال قاعده مند کردن عملکردهای چندگانه ساختار مدیریت شهری به حساب آید، پس نقش و جایگاه نظام حقوق شهری به عنوان یکی از لازمه ها در اعمال مدیریت شهری و تعریف پیوند و نسبت مدیریت شهری و حقوق شهروندی آشکار می‌شود(عربشاهی، ۱۳۸۳: ۷۰). جدول شماره۱۰ اولویت بندی معیارهای اصلی و فرعی تحقق مدیریت یکپارچه کلانشهر تهران با استفاده از فرآیند تحلیل سلسله مراتبی را نشان می دهد.

بررسی یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که معیارهای اصلی با یکدیگر به صورت دو دویی مقایسه شدند. در معیارهای اصلی معیار یکپارچگی عمودی با ضریب ۰,۴۵۶ اولویت اول، معیار یکپارچگی اجرایی با ضریب ۰,۳۹۹ اولویت دوم، معیار یکپارچگی قلمرویی و سیاستی با ضریب ۰,۳۴۴ اولویت سوم، معیار شهروندمداری با ضریب ۰,۳۲۸ اولویت چهارم، معیار یکپارچگی ساختاری با ضریب ۰,۳۲۷ اولویت پنجم و نهایتاً معیار قوانین و منابع مالی پایدار با ۰,۲۹۹ اولویت آخر را به دست آورد.

نتیجه گیری

با بررسی تحقیقات صورت گرفته در زمینه ی مدیریت شهری در ایران، این گونه برداشت می شود که در اجرای طرح ها و پروژه های شهری سازگاری نیست و هر سازمان بدون هماهنگی با پروژه های دیگر سازمان ها برنامه های خود را اجرا می کند و یک مدیریت یکپارچه ای وجود ندارد که این پروژه ها را تحت کنترل داشته باشد، تا این سازمان ها هماهنگ با هم عمل کنند و در تحقق اهدافشان به یکدیگر کمک کنند.با شکل گیری مدیریت یکپارچه فرایند تصمیم گیری و برنامه ریزی و اجرا با سرعت و سهولت بیشتری صورت می گیرد و نهایتا نتایجی هماهنگ ، قابل قبول و سازگار ارائه می دهد (خردمند و سوزنی، ۱۳۹۰: ۳). با توجه به گسترش شهر ها و افزایش روز افزون جمعیت، مدیریت شهری به مسئله ی مهمی تبدیل شده است که نیاز به توجه فراوانی دارد، اما مدیریت یکپارچه شهری برای اداره ی شهر ها و رسیدن به توسعهٔ پایدار امری است که با تمرکز ویژه روی آن

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

جدول۱۰. اولویت بندی معیارهای اصلی و فرعی تحقق مدیریت یکپارچه کلانشهر تهران با استفاده از فرآیند تحلیل سلسله مراتبی؛ مأخذ: محاسبات نگارنده، ۱۳۹۶

معیار اصلی	معیار فرعی فرعی	وزن زیرمعیارها	وزن معیار اصلی	وزن تلفیقی با توجه به هدف	اولویت برنامه ریزی
یکپارچگی ساختاری	وجود هماهنگی میان سازمان های...	۰,۲۵۹	۰,۳۲۷	۰,۰۸۴۶	۲۳
	درک و فهم مشترک از مشکلات ...	۰,۲۴۱		۰,۰۷۸۸	۳۱
	عدم تداخل و همپوشانی در شرح ...	۰,۲۱۵		۰,۰۷۰۳	۳۲
	واگذاری و ظایف و اختیارات ...	۰,۱۱۶		۰,۰۳۷۹	۳۹
	تلاش جهت شکل گیری ساز و کار...	۰,۲۵۴		۰,۰۸۳۰	۲۴
	افزایش اختیارات سیاست گذاری ...	۰,۲۸۸		۰,۰۹۴۱	۲۱
	تنظیم مناسبات دولت و مدیریت...	۰,۱۷۸		۰,۰۵۸۲	۳۵
	تعامل سازنده مدیریت شهری با ...	۰,۱۹۲		۰,۰۶۲۷	۳۴
یکپارچگی عمودی	اصلاح رابطه بین دولت و مدیریت...	۰,۱۱۹	۰,۴۵۶	۰,۰۵۴۲	۳۶
	تقویت جایگاه مدیریت یکپارچه...	۰,۱۹۸		۰,۰۹۰۲	۲۲
	استفاده از برنامه ریزی راهبردی به...	۰,۱۴۷		۰,۰۶۷۰	۳۳
	تکمیل سلسله مراتب نظام برنامه...	۰,۲۳۴		۰,۱۰۶۷	۱۵
	تدوین طرح جامع شهر با توجه ...	۰,۳۴۵		۰,۱۵۷۳	۳
	یکپارچگی و انسجام لازم در برنامه...	۰,۰۱۹		۰,۰۰۸۶	۴۳
	توجه به نظرات شهروندان درتدوین..	۰,۱۷۹		۰,۰۸۱۶	۲۷
	کاهش تمرکز گرایی در تصمیم ...	۰,۰۹۷		۰,۰۴۴۲	۳۸
یکپارچگی اجرایی	کاهش بروکراسی اداری (کاهش ....)	۰,۲۰۲	۰,۳۹۹	۰,۰۸۰۵	۲۸
	انتقال بخشی از اختیارات ...	۰,۳۲۱		۰,۱۲۸۰	۹
	حضور فعال مدیریت شهری در ...	۰,۲۴۴		۰,۰۹۷۳	۲۰
	چابک سازی، کوچک سازی و ...	۰,۳۹۷		۰,۱۵۸۴	۲
یکپارچگی قوانین ...	مقررات زدایی و ایجاد انسجام...	۰,۴۶۱	۰,۲۹۹	۰,۱۳۷۸	۴
	تنظیم قوانین شهری بر اساس نیاز..	۰,۳۵۷		۰,۱۰۶۷	۱۶
	تدوین قوانین جدید بر اساس ...	۰,۳۵۱		۰,۱۰۴۹	۱۷
	زمینه سازی برای سرمایه گذاری...	۰,۰۳۴		۰,۰۱۰۱	۴۲
	زمینه سازی برای فعالیت سرمایه...	۰,۰۸۱		۰,۰۲۴۲	۴۱
	ارائه خدمات و تسهیلات به بخش...	۰,۳۴۴		۰,۱۰۲۸	۱۸
	تنظیم مناسبات کارآمد و اثر...	۰,۳۸۹		۰,۱۱۶۳	۱۳
	زمینه سازی دسترسی مدیریت...	۰,۱۴۹		۰,۰۴۴۵	۳۸
	ایجاد منابع درآمد پایداری شهری ...	۰,۲۹۰		۰,۱۳۷۸	۵
یکپارچگی قلمرویی ..	ثایجاد انطباق بین تقسیمات	۰,۴۷۳	۰,۳۴۴	۰,۱۶۲۷	۱
	توقف سیاست ایجاد شهرداریهای....	۰,۳۹۶		۰,۱۳۶۲	۶
	مستثنی شدن منطقه کلانشهر....	۰,۳۵۵		۰,۱۲۲۱	۱۱
	یکسان نمودن تقسیمات شهری....	۰,۳۵۷		۰,۱۲۲۸	۱۰
	احیاء قانون نظارت بر گسترش ...	۰,۲۳۳		۰,۰۸۰۱	۳۰
	نقش آفرینی شهرداری تهران در...	۰,۳۵۱		۰,۱۲۰۷	۱۲
	یکپارچه نمودن برنامه‌های بخشی...	۰,۲۳۴		۰,۰۸۰۴	۲۹
	ایجاد انطباق بین تقسیمات...	۰,۳۸۹		۰,۱۳۳۸	۸
شهروند مداری	اعتماد سازی در شهروندان نسبت...	۰,۲۹۷	۰,۳۲۸	۰,۰۹۷۴	۱۹
	اطلاع رسانی به شهروندان در	۰,۴۱۳		۰,۱۳۵۴	۷
	امکان پرسش توسط شهروندان ...	۰,۰۸۷		۰,۰۲۸۵	۴۰
	توجه به نظرات شهروندان در....	۰,۲۵۱		۰,۰۸۲۳	۲۶
	ارتقاء همبستگی اجتماعی در ...	۰,۳۴۵		۰,۱۱۳۱	۱۴
	تقویت جایگاه اجرایی شورا ها	۰,۲۵۲		۰,۰۸۲۶	۲۵

میتوان به موفقیت در این زمینه رسید. با توجه به تحقیقات صورت گرفته می توان گفت که کلانشهر تهران فاقد برنامه ریزی راهبردی و استراتژیک است. تهران به عنوان پایتخت کشور تبدیل به بستر تمرکز امکانات در تمام ابعاد اقتصادی، سیاسی، و اجتماعی شده است، و این امر باعث تعدد مدیریت در تهران شده است. این تعدد مدیریت چالش های زیادی را ایجاد می کند و ضعف و کاستی هایی را به همراه دارد. با توجه به این موضوع به کارگیری مدیریت یکپارچه شهری می تواند باعث ایجاد هماهنگی و توازن بین سازمانهای اجرایی باشد. و بر این اساس زمانی مدیریت یکپارچه شهری اجرایی

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۵۴ بهار ۹۸
No.54 Spring 2019

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

مـی شـود که از نگـرش های بخشـی و دوبـاره کاری و مـوازی کاری هـا دوری شـود و یـک الگـوی همسـو و یکپارچـه بـه کارگرفتـه شـود، زیـرا مدیریـت یکپارچه شـهری شـامل بخش های مختلف و متنوعـی از جمله حمل و نقل، ترافیک، محیط زیسـت و زندگی، مسـائل فرهنگـی و ده هـا موضوع دیگر اسـت، کـه اداره ی آن مسـتلزم بـه کارگیری الگـو مدیریت یکپارچه ای اسـت کـه تمامـی زیـر بخـش هـا را تحـت نظـارت و کنتـرل داشـته باشـد. عوامـل ۶ گانـه یکپارچگـی سـاختاری، یکپارچگـی عمـودی، یکپارچگـی اجرایـی، یکپارچگی قوانیـن و منابـع مالـی پایـدار، یکپارچگـی قلمرویـی و سیاسـتی و نهایتـاً شـهروندمداری فاکتورهـای کلیدی موثـر بـر تحقـق مدیریـت یکپارچـه محسـوب مـی شـوند. کـه همانطـور کـه در تحلیل ها مشـخص شـد سـهم تأثیرگـذاری هر یـک از ایـن مؤلفه‌هـا در تحقق مدیریـت یکپارچه یکسـان نمی‌باشـند و بـا بهره گیری درسـت و بهینـه ی هر کدام از این فاکتـور ها می توان در زمینـه ی تحقـق مدیریـت یکپارچه گام برداشـت و بـه طـور کارآمـد شـهر را اداره کـرد و در ایـن راسـتا پیشـنهاداتی بـه شـرح زیـر ارائه شـده اسـت:

- تقویـت ارتباطـات افقـی نظام های مدیریت شایسـته شـهری بـا گـروه هـای اجتماعـی، سـازمان‌های غیـر دولتـی و بخـش خصوصـی و نیـز ایجـاد و توسـعه سـازوکارهای قانونـی و عملـی برای انطباق سیاسـت‌ها و مدیریـت شـهری بـا خواسـته هـا و نیازهـای واقعـی شـهروندان.
- ارتقـای آگاهـی عمومـی پیرامـون مدیریـت محله ای بـا محوریت سـاکنین محلی.
- شـکل گرفتـن مجـدد و کامل نهادهـای مدنی جدید در مدیریـت امور محله ای و شـهری.
- بازنگـری قوانیـن و مقـررات شـهری به منظـور پیش بینـی راهکارهـای عملـی و بـا ضمانـت اجرایـی قـوی بـرای تحقـق مطلـوب مفهوم شـهروند و شـهروندی در امـور شـهری از طریـق تشـکیل کمیتـه هـا و گروهای تخصصـی حقوقـی – شـهروندی.
- تقویـت و بکارگیـری مفهوم حکمروایی خوب شـهری در سـاختار و شـاکله مدیریت شـهری تهران
- به رسـمیت شـناختن و افزایـش نقش شـهرداریها از حـوزه بخش عمومـی غیر دولتی و شـوراهای اسـلامی شـهر از حـوزه بخش مردمـی به عنـوان ارکان مدیریت شهری.
- طراحـی برنامـه ای بلند مدت، چند سـویه بـا نگاه به رویکردهـای کارآمـد ملی در خصوص توسـعه محله‌ای و بـا محـور قـراردادن مدیریـت یکپارچـه شـهری، بـه نحـوی کـه اجـزای ایـن برنامـه جامـع بـا فرهنـگ و هویـت محـلات شـهری تهـران منطبق باشـد.

منابع و مآخذ

• آدینـه وند، علـی اصغـر، مریـم حاجـی زاده و مصطفـی قدمی(۱۳۹۲)«بررسـی عملکـرد شـهرداری در چهارچـوب حکمرانـی خـوب شـهری؛ نمونـه مـورد مطالعـه: شـهر بابلسر»نشـریه مدیریـت شهری،شـماره ۳۱،صص ۶۴- ۴۱.
• افتخـاری، عبدالرضـا و سـیدعلی بـدری(۱۳۸۲) «دیدگاه توسـعه پایـدار» فصلنامه مدرس، شـماره ۲۹.
• بازوندی،فرشـاد ومهـرداد شـهبازی(۱۳۹۳)«نقش سـرزندگی در ایجـاد تصویر ذهنی شـهروندان و میزان بهـره گیـری از فضای شـهری»دوفصلنامه پژوهش های منظر،شماره ۱،صص ۴۳-۳۳.
• برک پور، ناصر و ایرج اسـدی(۱۳۸۷) «گزارش نهایی طـرح پژوهشـی: نظریـه هـای مدیریـت و حکمروایـی شـهری» موضوع قرار داد شـماره ۱۲/۳۲۱۲۲.
• بـرک پـور، ناصـر و ایـرج اسـدی(۱۳۸۸)«مدیریت وحکمروایـی شـهری»،معاونت پژوهشـی دانشـگاه تهـران.
• تقوایـی، مسـعود، حسـین کیومرثی(۱۳۹۵)،کاربـرد تکنیـک هـا در برنامـه ریـزی شـهری و منطقـه‌ای، اصفهـان، انتشـارات نگارخانه،چـاپ اول
• تقوایی،مسـعود،مهدی عبدالـه زاده،لالـه پـور عیـدی وند و فرزانـه افشـارپور(۱۳۹۲)، تحلیلـی بـر مکانیابی بهینـه مراکـز اقامتـی در شـهر تبریـز بـا بهـره گیـری از فراینـد تحلیـل سلسـله مراتبـی(AHP)، فصلنامـه فضـای جغرافیایـی، سـال سـیزدهم، شـماره۴۳

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

• توکلی نیا، جمیله، مظفر صرافی، غلام رضا کاظمیان، محمد شالی(۱۳۹۴)، تحلیل تقسیمات قلمرویی سازمان ها و نهاد های خدماتی کلانشهر تهران، پژوهش های دانش زمین، سال ششم، شماره ۲۱،صص ۱۱۷-۱۰۱
• جمشیدزاده، ابراهیم(۱۳۸۲) «بررسی و تحلیل هزینه ها و اعتبارات شهرداریهای کشور سالهای ۵۶- ۵۰ و ۷۹ – ۷۱» فصلنامه پژوهشی مدیریت و برنامه ریزی کشور، سال چهارم، شماره ۱۳.
• حسینی، علی، احمد پوراحمد، موسی پژوهان و حجت الله رحیمی(۱۳۹۰)، «نقش نهادهای مدیریت شهری در مدیریت پایدار شهر با تأکید بر جایگاه کمسیون ماده پنج شهر تهران»، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲۸، صص ۴۶- ۲۷.
• خردمند، محمد و رحیم سوزنی(۱۳۹۰)، « ضرورت یکپارچه سازی مدیریت معابر شهری جهت بهینه نمودن ارائه خدمات با ذکر نمونه در شهرداری منطقه ۸ تهران به عنوان منطقه کارگاهی پایلوت» دهمین کنفرانس بین المللی حمل و نقل و ترافیک.
• خداشاهی،علی، محمدتقی رهنمایی، مهدی مدیری۱۳۹۷«تحلیل راهبردی چالش های مدیریتی کلان شهر تهران با رویکرد مدیریت یکپارچه شهری» فصلنامه نگرش های نو در جغرافیای انسانی، شماره ۴صص ۱۶۲-۱۴۱
• داداش پور هاشم ،۱۳۹۲ «مدیریت شهری، اهداف و راهبرد ها»ماهنامه عصر کیفیت، شماره۲۶
• دویران، اسماعیل، غلامرضا کاظمیان، ابوالفضل مشکینی، عبدالرضا رکن الدین افتخاری و بیژن کلهرنیا(۱۳۹۱)، «مدیریت یکپارچه شهری در ساماندهی سکونتگاه های غیر رسمی شهرهای میانی ایران مورد پژوهی زنجان و همدان»، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۳۰.
• رجب صلاحی،حسین(۱۳۸۳)، «ساختارحکومت محلی، مدیریت شهری و شهرداری» در مجموعه مقالات برنامه ریزی و مدیریت شهری: مسائل و چالش های تجربی، تهران: سازمان شهرداری های کشور.
• رهنمایی، محمد تقی، علی مهدوی، معصومه مهدیان بهنمیری،۱۳۹۳« بررسی و تحلیل عملکرد مدیریت شهری از منظر مشارکت محلی و شهروندمداری؛مورد شهر بابلسر» نشریه مدیریت شهری،شماره۳۴،صص ۲۳۶-۲۲۱
• سالاری، محمد، سید جمال الدین دریاباری،۱۳۹۷«طراحی ساختار مطلوب جایگاه مدیریت شهری در ساختار سیاسی مدیریتی کشور؛ نمونه موردی کلانشهر تهران»نشریه مدیریت شهری،شماره۵۱،صص ۳۲۵-۳۰۹
• سرایی، آرش(۱۳۸۵)، شوراها بخش مردمی مدیریت شهری، ماهنامه شهرداری‌ها، شماره ۷۵، دی ماه.
• سیاف زاده، علیرضا و منصور بدری فر(۱۳۸۷)، «ضرورت اصلاح نظام مدیریت توسعه شهری در کلانشهر تهران»، فصلنامه جغرافیایی سرزمین، سال پنجم، شماره ۱۸.
• شماعی، علی، علی اصغر قنبری و محمد عین شاهی میرزا(۱۳۹۲)، «تحلیل فضایی جرایم شهری در مناطق بیست و دو گانه کلانشهر تهران»، پژوهش های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، سال دوم، شماره پیاپی ۶، شماره دوم، صص ۱۳۰ – ۱۱۷.
• صرافی، مظفر و مجید عبداللهی(۱۳۸۷)، «تحلیل مفهوم شهروندی و ارزیابی جایگاه آن در قوانین و مقررات و مدیریت شهری کشور»، پژوهش‌های جغرافیایی، شماره ۶۳.
• صمیمی، محمدرضا، حسین کلانتری خلیل آباد، عارف آقاصفری،۱۳۹۵« الگوی مدیریت شهری در مقابله با وندالیسم شهری؛ نمونه مورد مطالعه منطقه ۲۰ شهر تهران»نشریه مدیریت شهری، شماره۴۵، صص۵۶-۳۱.
• طلا، حسین،۱۳۹۶،«شناسایی و تحلیل سیستماتیک چالش های مدیریت شهری تهران»، نشریه مدیریت شهری، شماره۴۷،صص۵۶۸-۵۵۷.
• طالب نژاد، احمد، محمدعلی راضی و زهرا

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

کامکار(۱۳۹۲)، بررسی دیدگاه های شهرداریهای کلانشهرهای کشور در خصوص مدیریت یکپارچه شهری، فصلنامه مدیریت شهری نوین، سال اول، شماره دوم، پاییز.
• عربشاهی، زهرا (۱۳۸۳)، بررسی تحولات درآمد سرانه شهرداریهای کلانشهرهای کشور ۱۳۸۱ – ۱۳۷۵، نشریه مدیریت شهری، شماره ۱۷، صص ۷۵- ۶۸.
• علیخان گرگانی، روح الله(۱۳۹۲)، مطالعه یکپارچگی نظام مدیریت شهری تهران (مطالعه موردی مأموریت خدمات شهری)، فصلنامه مدیریت توسعه و تحول، شماره ۱۳، صص ۳۷- ۲۹.
• عندلیب، علیرضا(۱۳۸۶)،فرایند نوسازی بافت های فرسوده شهرتهران، تهران: سازمان نوسازی شهر تهران
• فنی، زهره و فرید صارمی(۱۳۹۰)، «چالشهای نظام مدیریتی محله محور در توسعه پایدار کلانشهر تهران»،نشریه صفه،دوره۱۷،شماره۴۷،صص۱۰۸-۹۱
• قالیباف، محمدباقر، محمدرضا حافظ نیا و علی محمدپور(۱۳۹۲)، «نقش تقسیمات شهر در مدیریت یکپارچه شهری مطالعه موردی: شهر تهران»، جغرافیا (فصلنامه علمی – پژوهشی انجمن جغرافیای ایران)، دوره جدید، سال یازدهم، شماره ۳۷.
• کاظمیان، غلامرضا و عسگری، علی (۱۳۸۵)، شناخت و تحلیل نظام موجود مدیریت مجموعه های شهری کشور، نشریه مدیریت شهری، شماره ۱۸، صص ۲۰ – ۶.
• کامیار، غلامرضا(۱۳۸۷)، «حقوق شهروندی و شهرسازی»، انتشارات مجد، تهران.
• لطفی، حیدر، فرداد عدالتخواه، مینو میرزایی و شب بو وزیرپور(۱۳۸۸)،« مدیریت شهری و جایگاه آن در ارتقاء حقوق شهروندان»، مجله نگرش های نو در جغرافیای انسانی، شماره۵،صص۱۱۰-۱۰۱
• مرکز آمار ایران(۱۳۹۰) نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۰، مرکز آمار ایران، تهران.
• مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران(۱۳۹۴)، «مهندسی مجدد نظام مدیریت اجرایی شهر تهران در راستای تحقق مدیریت یکپارچه»، واحد مدیریت زیرساخت های مدیریتی و توسعه شهری شهرداری تهران.
• مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران، تحول در مدیریت شهری تهران، گزارش شماره ۷۴- ۵۶
• مقیمی،سیدمحمد(۱۳۸۲)، «اداره امور حکومت های محلی» سمت.
• نظریان، اصغر، محمد رحیمی،۱۳۹۲« ضرورت بازبینی مدل مدیریت شهر تهران و انتخاب مدل برتر» نشریه مدیریت شهری، شماره۳۱،صص ۱۳۸- ۱۲۵
• Acioly Claudio (2003) The Meaning and Scope of Urban Management: an introductory note", in Sirry, Azza 'Urban Management Practices in Secondary Cities in Egypt: the case of Belbeis', Elias Modern Publishing House, Cairo, Egypt.
• Bertolini, M. (2006): Application of the AHP methodology in making a proposal for a public work contract.
• Chakrabarty, B. K.(2001), Urban Management: Concepts, Principles, Techniques and Education, Cities, Vol. 18, No. 5.
• C.Stephens and D.Satterthwaire , 2008, urban Health In Developing Countries.
• Friedmann, J. (2004), Hong Kong, Vancouver and Beyond: Strategic Spatial Planning and the Longer Range, Planning Theory and Practice, Vol. 5, No. 1.
• Lees, A. etal, Eds. The Urbanization and Economic Development in Germany 1815- 1914 , In : Town in Societies: Essays in economic history and historical society (P. Abrams and E.A. Wrigley,Eds.) Cambridge Univ. press, 1976.

Refrence

• Adinehvand,Aliasghar, Hjizadeh,Maryam,

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

• Eftekhari,Abdolreza, and Badri SeyedAli(2003), Viewpoint of Sustainable Development, jornal modares,No.29.{In Persian}

• Fani,Zohreh, Saremi,Farid(2011), The challenges of the neighborhood management system in Sustainable Development of Tehran Metropolis, jornal sofeh, No.47. {In Persian}

• Ghalibaf,Mohammadbagher, Hafeznia,Mohammadreza, Tavakoli Nia, Jamileh, Sarrafi,Mozaffar, Kazemian,Gholamreza(2015), Analysis of Territorial Divisions of Tehran Metropolitan Service Organizations and Services, Earth Knowledge Research,No.21. {In Persian}

•Hoseini,Ali,Poorahmad,Ahmad,Pajhoohan,Moosa, Rahimi,Hojatallah,(2011) The role of urban management institutions In Sustainable City Management with Emphasizing position Commission article Five of Tehran, jornal Urban Management,No.28. {In Persian}

• Jamshidzadeh,Ebrahim(2003), Survey and analysis of costs and credits of municipalities in the country years 50- 56and 71-79, jornal Manage and plan the country,No.13. {In Persian}

• Kazemian,Gholamreza, Asgari,Ali(2006), Recognition and analyzing the existing system of management of urban complexes of the country, jornal Urban Management,No.18. {In Persian}

• Kmyar, Gholamreza (2008), Citizenship and urban rights, Majd Publications,Tehran. {In Persian}

• Kheradmand,Mohammad, and Soozani,Rahim(2011) The need to integrate urban road management to optimize the delivery of services by mentioning the sample in the municipality of region 8 of Tehran As a pilot workshop area, 10th International Conference on Transport and Traffic. {In Persian}

Ghadami,Mostafa(2013), The evaluation of municipal performance in the framework of good urban governance Case Study: Babolsar city, jornal Urban Management,No.31. {In Persian}

• Alikhangorgani,Roohallah(2014), The study of the integrity of the urban management system of Tehran,jornal Development and transformation Management,No.13. {In Persian}

• Andalib,Alireza(2007), The process of renovation of worn texture in Tehran, Tehran Renovation Organization

• Arabshahi,Zahra(2004), The study of changes in per capita income of municipalities in the metropolises of the country1375-1381, jornal Urban Management,No.17. {In Persian}

• Barkupour, Naser, and assidi, Iraj (2009), Final report of the research project: management theories and Urban governance Contract Subject number 32122/12. {In Persian}

• Barkupour, Naser, and assidi, Iraj (2009), Urban Management and Validity, Deputy of Research of university of Tehran. {In Persian}

• Bazoovandi,Farshad, and Shahbazi,Mehrdad(2014), The role of vitality in creating a citizen's mental image And the amount of utilization of urban space, jornal Urban Landscape Research,No.1{In Persian}

• Dadashpoor,Hashem(2013), Urban Management, Objectives and Strategies, Asr -i -Keyfiyyat Magazine,No.26. {In Persian}

• Daviran,Esmaeil,Kazemian,Gholamreza,Meshkini,Abolfazl,Roknaldineftekhari,Abdul reza, Kalhornia,Bizhan,(2013) Unified urban management in organizing informal settlements in the middle cities of Iran; Case study : Zanjan and Hamadan, jornal Urban Management,No.30,(53-68). {In Persian}

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

• Sayafzadeh, Alireza, Badrifar,Mansoor(2008), Necessity of reforming urban development management system in Tehran metropolis,journal Geographic Territory ,No.18. {In Persian}

• Shamaei,Ali, Ghanbari,Aliasghar, Eyneshahimirza,Mohammad(2013), Spatial Analysis of Urban Crime in Twenty-Second Regions of Tehran Metropolis strategic research on security and social order strategic research on security and social order,No.2. {In Persian}

• Sarrafi,Mozaffari, and Abdollahi, Majid(2009), Analyzing the concept of citizenship and assessing its status in the laws, regulations and urban management of the country, Journal of Geographical Studie,No.63. {In Persian}

• Samimi,Mohammadreza, Kalantari Khalilabad,Hosein, Aghasafari,Aref(2016), Urban Management Pattern in Confronting Urban Vandalism Case Study: Region 20 of Tehran City, jornal Urban Management,No.45. {In Persian}

• Seyed Mohammad,Moghimi(2003), Managing Local Government Affairs, Publishers of Samt. {In Persian}

• Taghvaei,Masoud, Kiumarsi,Hosein(2016), Application of Techniques in Urban and Regional Planning,Isfahan, Publishers of Negarkhaneh, First Edition. {In Persian}

• Taghvaei,Masoud, Abdolahzadeh,Mehdi, Pooreidivand,Laleh, Afsharpoor,Farzaneh(2013), An Analysis of Optimal Locations of Residential Centers in Tabriz with utilizing the hierarchical analysis process(AHP),jornal Geographic space,No.43. {In Persian}

• Tala ,Hosein (2017), Identification and systematic analysis of urban management challenges in Tehran, jornal Urban Management,No.47. {In Persian}

• Khodashahi,Alireza, Rahnamaei,Mohammadtaghi, Modiri,Mehdi(2018), Strategic Analysis of Management Challenges in Tehran MetropolisWith Integrated Urban Management Approach, Quarterly Journal of Human Geography,No.4. {In Persian}

• Lotfi,Heydar, Edalatkhah,Fardad, Mirzaei,Minoo, Vazirpoor,Shabboo(2009), Urban management and its place in promoting the rights of citizens, Quarterly Journal of Human Geography,No.5. {In Persian}

• Mohammadpoor,Ali(2013), Role of City Divisions in Integrated Urban Management (Case Study: Tehran City), Journal Geography,No.37. {In Persian}

• Nazarian,Asghar, Rahimi,Mohammad(2013), Necessity of reviewing Tehran city management model And choosing the top model , jornal Urban Management,No.31. {In Persian}

• Rajab Salahi,Hosein(2004), Local Government Structure, Urban Management And municipality, In collection of articles of Urban Planning and Management: Experimental Issues and Challenges, Tehran: Organization of municipalities of the country. {In Persian}

• Rahnamaei,Mohammadtaghi, Mahdavei,Ali, Mahdian bahmanmiri,Masoomeh(2014), Analysis of Urban Management Performance from a Perspective Local partnership and Citizenship Case Study: Babolsar city, jornal Urban Management,No.34. {In Persian}

• Salari,Mohammad, Daryabari, Seyed Jamalodin(2018), Designing the ideal structure of the city management position in the political structure of the country Case Study: Tehran metropolis , jornal Urban Management,No.51. {In Persian}

• Saraei,Arash(2007), The councils , the popular section of urban management, Monthly magazine of municipalities,No.75. {In Persian}

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

cal society (P. Abrams and E.A. Wrigley,Eds.) Cambridge Univ. press, 1976.

• Taleb Nezhad,Ahmad, Razi,Mohammad Ali, Kamkar,Zahra(2014), Exploring the views of the metropolitan municipalities of the country On Integrated Urban Management, jornal new urban management,No.2. {In Persian}

• Statistical Center of Iran(2011), Census results of population and housing2011,Tehran

• Tehran City Study and Planning Center(2015), Re-engineering the Executive Management System of Tehran in order to achieve integrated management, Department of Management Infrastructure and urban development of Tehran municipality. {In Persian}

• Tehran City Study and Planning Center evolution in Tehran's Urban Management, Report number56-74. {In Persian}

• Acioly Claudio (2003) The Meaning and Scope of Urban Management: an introductory note", in Sirry, Azza 'Urban Management Practices in Secondary Cities in Egypt: the case of Belbeis', Elias Modern Publishing House, Cairo, Egypt.

• Bertolini, M. (2006): Application of the AHP methodology in making a proposal for a public work contract.

• Chakrabarty, B. K.(2001), Urban Management: Concepts, Principles, Techniques and Education, Cities, Vol. 18, No. 5.

• C.Stephens and D.Satterthwaire , 2008, urban Health In Developing Countries.

• Friedmann, J. (2004), Hong Kong, Vancouver and Beyond: Strategic Spatial Planning and the Longer Range, Planning Theory and Practice, Vol. 5, No. 1.

• Lees, A. etal, Eds. The Urbanization and Economic Development in Germany 1815- 1914 , In : Town in Societies: Essays in economic history and histori-

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]